

Περίληψη της γνωμοδότησης του Ευρωπαϊού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων περί της σύστασης της Επιτροπής σχετικά με τις προετοιμασίες για την εμπορική εξάπλωση των έξυπνων συστημάτων μέτρησης

(Το πλήρες κείμενο της παρούσας γνωμοδότησης διατίθεται στα αγγλικά, στα γαλλικά και στα γερμανικά μέσω του δικτυακού τόπου του ΕΕΠΔ στη διεύθυνση <http://www.edps.europa.eu>)

(2012/C 335/08)

1. Εισαγωγή

1.1. Διαβούλευση με τον ΕΕΠΔ

1. Στις 9 Μαρτίου 2012, η Επιτροπή ενέκρινε σύσταση σχετικά με τις προετοιμασίες για την εμπορική εξάπλωση των έξυπνων συστημάτων μέτρησης (εφεξής «η σύσταση») ⁽¹⁾. Η σύσταση διαβιβάστηκε στον ΕΕΠΔ για διαβούλευση στις 19 Μαρτίου 2012.

2. Πριν από την έγκριση της σύστασης, ο ΕΕΠΔ κλήθηκε να διατυπώσει άτυπα σχόλια. Ορισμένα από τα σχόλια αυτά λήφθηκαν υπόψη κατά τη σύνταξη της σύστασης, με αποτέλεσμα να ενισχυθεί το πλέγμα των διασφαλίσεων της προστασίας δεδομένων στο πλαίσιο της σύστασης.

3. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι η Επιτροπή ζήτησε επίσημως τη γνώμη του, καθώς και για το γεγονός ότι στο προοίμιο της σύστασης περιλαμβάνεται παραπομπή στην παρούσα γνωμοδότηση.

1.2. Στόχοι και πεδίο εφαρμογής της σύστασης

4. Ο στόχος της σύστασης είναι να παράσχει καθοδήγηση στα κράτη μέλη σχετικά με την προετοιμασία για την εμπορική εξάπλωση των έξυπνων συστημάτων μέτρησης ⁽²⁾ στην Ευρώπη. Η προβλεπόμενη για το 2020 εξάπλωση στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και στην αγορά φυσικού αερίου υπόκειται σε οικονομική αξιολόγηση όλων των στοιχείων κόστους και οφέλους από κάθε κράτος μέλος, η οποία αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί έως τις 3 Σεπτεμβρίου 2012 ⁽³⁾.

5. Ένα σημαντικό τμήμα της σύστασης (Τμήμα Ι) αφιερώνεται στην προστασία δεδομένων. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι η σύσταση καλεί την Επιτροπή να εκπονήσει υπόδειγμα για την εκτίμηση των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων ⁽⁴⁾ (εφεξής «το υπόδειγμα») και να το υποβάλει στην ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των προσώπων έναντι της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων (εφεξής «Η Ομάδα εργασίας του άρθρου 29»), για να γνωμοδοτήσει εντός δώδεκα μηνών από της δημοσίευσής της σύστασης ⁽⁵⁾.

6. Το πρώτο σχέδιο υποδείγματος ήδη εκπονείται από την ομάδα εμπειρογνομόνων 2 της ομάδας ειδικών καθηκόντων της Επιτροπής για τα έξυπνα ηλεκτρικά δίκτυα. Η ομάδα ειδικών καθηκόντων ιδρύθηκε από την Επιτροπή πριν από την έγκριση της σύστασης, προκειμένου να παράσχει συμβουλές σχετικά με τα έξυπνα ηλεκτρικά δίκτυα. Μια από τις υποομάδες της ομάδας ειδικών καθηκόντων, η ομάδα εμπειρογνομόνων 2, εστιάζει τις εργασίες της σε ζητήματα ασφάλειας και προστασίας δεδομένων. Η ομάδα αποτελείται κατά κύριο λόγο από εκπροσώπους του κλάδου (ενώ εκπροσωπούνται επίσης, σε κάποιο βαθμό, η κοινωνία των πολιτών και ομάδες καταναλωτών) ⁽⁶⁾.

7. Η Επιτροπή επιδιώκει μια προσέγγιση μη δεσμευτικών κανόνων δικαίου («soft law») η οποία θα συνδυάζει i) σύσταση της Επιτροπής που θα διαλαμβάνει, μεταξύ άλλων, περί της προστασίας δεδομένων και ii) παροχή περαιτέρω καθοδήγησης προς τα κράτη μέλη υπό τη μορφή υποδείγματος για την εκτίμηση των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων, το οποίο επιδιώκεται να εφαρμοστεί σε εθελοντική βάση από φορείς του κλάδου. Η προσέγγιση αυτή ερείδεται στην εμπειρία που αποκομίστηκε από την κατάρτιση και αναθεώρηση, επί τη βάσει των

⁽¹⁾ C (2012) 1342 τελικό.

⁽²⁾ Για μια σύντομη εισαγωγή στα έξυπνα συστήματα μέτρησης και στα έξυπνα δίκτυα, βλ. Τμήμα 2.1 κατωτέρω.

⁽³⁾ Η εξάπλωση και η ανάλυση κόστους-οφέλους προβλέπονται από i) την οδηγία 2009/72/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ (ΕΕ L 211 της 14.8.2009, σ. 55), καθώς και ii) την οδηγία 2009/73/ΕΚ, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου (ΕΕ L 211 της 14.8.2009, σ. 94). Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για την ενεργειακή απόδοση [COM(2011) 370 τελικό] (εφεξής «πρόταση για την ενεργειακή απόδοση»), η οποία ήδη τυγχάνει επεξεργασίας από τα νομοθετικά σώματα, περιλαμβάνει πρόσθετες διατάξεις σχετικά με τα έξυπνα συστήματα μέτρησης.

⁽⁴⁾ Όσον αφορά τις εκτιμήσεις των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων, επισημαίνεται ότι η πρόταση της Επιτροπής για την αναθεώρηση του γενικού πλαισίου προστασίας δεδομένων επιδιώκει, σε ορισμένες περιπτώσεις, να καταστήσει τις εκτιμήσεις των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων υποχρεωτικές και να παράσχει περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των εν λόγω εκτιμήσεων. Βλ. το άρθρο 33 της πρότασης της Επιτροπής περί εκδόσεως κανονισμού για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών [COM(2012) 11 τελικό]. Βλ. επίσης παραγράφο 200-205 της γνωμοδότησης του ΕΕΠΔ, της 7 Μαρτίου 2012, περί της δέσμης μεταρρυθμίσεων του καθεστώτος προστασίας δεδομένων, η οποία διατίθεται στη διεύθυνση: http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/Consultation/Reform_package;jsessionid=46ACCFDB9005EB950DF9C7D58BDE5377

⁽⁵⁾ Βλ. παράγραφο 5 της σύστασης.

⁽⁶⁾ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις εργασίες της ομάδας ειδικών καθηκόντων και της ομάδας εμπειρογνομόνων 2 διατίθενται στον δικτυακό τόπο της ομάδας ειδικών καθηκόντων, στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/smartgrids/taskforce_en.htm

σχολίων της Ομάδας εργασίας του άρθρου 29, της «Πρότασης του κλάδου για ένα πλαίσιο αξιολόγησης επιπτώσεων των εφαρμογών της τεχνολογίας ταυτοποίησης συχνότητας (RFID) στην προστασία δεδομένων και στην ιδιωτική ζωή»⁽¹⁾. Παρόλα αυτά, η Επιτροπή δεν έχει αποκλείσει την ανάγκη για τη λήψη νομοθετικών μέτρων σε εθνικό ή/και ευρωπαϊκό επίπεδο⁽²⁾.

1.3. Στόχοι, κύρια μηνύματα και διάρθρωση της γνωμοδότησης του ΕΕΠΔ

8. Μολονότι η παρούσα γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ εκδόθηκε επί της σύστασης της Επιτροπής, δεν περιορίζεται αυστηρά στο περιεχόμενο της συγκεκριμένης σύστασης, καθόσον υπάρχουν σημαντικές πτυχές της προστασίας δεδομένων όσον αφορά την εμπορική εξάπλωση των έξυπνων συστημάτων μέτρησης οι οποίες δεν τυγχάνουν διεξοδικής αντιμετώπισης από τη σύσταση. Ο ΕΕΠΔ υπενθυμίζει επίσης συναφώς τα επίσημα σχόλια του επί της πρότασης για την ενεργειακή απόδοση⁽³⁾.

9. Η γνωμοδότηση του ΕΕΠΔ έχει τρεις κύριους στόχους και μηνύματα:

— Πρώτον, η γνωμοδότηση αξιολογεί τη σύσταση: αντιμετωπίζει τη σύσταση ως ένα θετικό πρώτο βήμα, επισημαίνει τις προόδους που επιτυγχάνονται με αυτήν, ταυτόχρονα όμως επικρίνει τις αδυναμίες της, μεταξύ των οποίων την ασάφεια που τη χαρακτηρίζει.

— Δεύτερον, ενώ ο ΕΕΠΔ εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι η σύσταση δεν παρέχει σαφέστερη και πιο πρακτική καθοδήγηση όσον αφορά την προστασία δεδομένων, φρονεί ότι υπάρχουν περιθώρια καθοδήγησης στο πλαίσιο του ήδη τελούντος υπό επεξεργασία υποδείγματος για την εκτίμηση των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων. Ως εκ τούτου, η γνωμοδότηση περιέχει αρκετές στοχευμένες συστάσεις επί του υποδείγματος.

— Τρίτον, η γνωμοδότηση καλεί την Επιτροπή να εξετάσει εάν, εκτός από την έγκριση της σύστασης και του υποδείγματος, απαιτείται πρόσθετη νομοθετική δράση σε επίπεδο ΕΕ, παρέχει δε αρκετές στοχευμένες συστάσεις που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο μιας πιθανής νομοθετικής πρωτοβουλίας.

10. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω στόχων, η γνωμοδότηση διαρθρώνεται ως εξής:

— Το Τμήμα 2 παρέχει μια σύντομη εισαγωγή στις έννοιες των έξυπνων συστημάτων μέτρησης και των έξυπνων δικτύων και εξηγεί τους προβληματισμούς που αυτά εγείρουν από την άποψη της προστασίας δεδομένων.

— Το Τμήμα 3 παρέχει γενικά σχόλια επί της προσέγγισης που ακολούθησε η Επιτροπή κατά την κατάρτιση της σύστασης, πραγματεύεται την αναγκαιότητα της ανάληψης περαιτέρω νομοθετικής δράσης και διατυπώνει συστάσεις για πιθανή μελλοντική νομοθετική δράση.

— Το Τμήμα 4 σκιαγραφεί ορισμένα κρίσιμα ζητήματα τα οποία, κατά την άποψη του ΕΕΠΔ, θα έπρεπε να τύχουν σαφέστερης ρύθμισης από τη σύσταση. Ορισμένες από αυτές τις συστάσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν οδηγό για τους εθνικούς ή ευρωπαίους νομοθέτες κατά τη διαδικασία θέσπισης τυχόν νέας κανονιστικής νομοθεσίας ή ανάληψης σχετικής νομοθετικής δράσης, ενώ ορισμένες άλλες θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω στο πλαίσιο της εκπόνησης του υποδείγματος για την εκτίμηση των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων.

— Το Τμήμα 5 παρέχει ορισμένες στοχευμένες συστάσεις σχετικά με τη μεθοδολογία της εκτίμησης των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων και το περιεχόμενο του υπό εκπόνηση υποδείγματος. Οι εν λόγω συστάσεις πρέπει να τύχουν εξέτασης σε συνδυασμό με εκείνες του Τμήματος 4.

6. Συμπεράσματα

68. Η εμπορική εξάπλωση των έξυπνων συστημάτων μέτρησης στην Ευρώπη ενδέχεται να αποφέρει σημαντικά οφέλη, ταυτόχρονα όμως συνεπάγεται σημαντικούς κινδύνους για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιτρέπει τη μαζική συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ευρωπαϊκά νοικοκυριά και μπορεί να καταλήξει στον εντοπισμό δραστηριοτήτων των μελών ενός νοικοκυριού που λαμβάνουν χώρα στο

(1) Βλ. http://ec.europa.eu/information_society/policy/rfid/documents/info-2011-00068.pdf και http://cordis.europa.eu/fr7/ict/enet/documents/rfid-pia-framework-a29wp-opinion-11-02-2011_en.pdf

(2) Επισημαίνεται ότι στο παρόν στάδιο δεν υφίσταται καμία εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της προσέγγισης των μη δεσμευτικών κανόνων στο πεδίο των εφαρμογών RFID. Εξάλλου, δεν διατίθενται καν στο ευρύ κοινό στοιχεία που να συνηγορούν υπέρ της αποτελεσματικότητας της συγκεκριμένης προσέγγισης.

(3) Επιστολή του EDPS της 27ης Οκτωβρίου 2011 προς τον κ. Günther H. Oettinger, αρμόδιο για την ενέργεια Επίτροπο, σχετικά με πρόταση για την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση και την κατάργηση των οδηγιών 2004/8/EK και 2006/32/EK, η οποία διατίθεται στη διεύθυνση: http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Comments/2011/11-10-27_Letter_Oettinger_EN.pdf

πλαίσιο της ιδιωτικής τους ζωής. Υπό το πρίσμα αυτών των κινδύνων, ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ικανοποίησή του για τις προσπάθειες της Επιτροπής να παράσχει, μέσω της σύστασης, καθοδήγηση στα κράτη μέλη όσον αφορά τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να διασφαλισθεί ότι ο σχεδιασμός και η λειτουργία των έξυπνων συστημάτων μέτρησης και των έξυπνων δικτύων θα συνάδουν με το ισχύον εγγυητικό πλαίσιο της προστασίας δεδομένων.

69. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει την ευαρέσκειά του για τις προσπάθειες της Επιτροπής να αξιοποιήσει προσφάτως προταθείσες έννοιες, όπως η προστασία δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό, καθώς και πρακτικά εργαλεία όπως οι εκτιμήσεις επιπτώσεων για την προστασία δεδομένων και οι γνωστοποιήσεις παραβιάσεων της ασφάλειας των δεδομένων. Ειδικότερα, ο ΕΕΠΔ υποστηρίζει το σχέδιο της Επιτροπής για την εκπόνηση υποδείγματος εκτίμησης επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων και την υποβολή του στον Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την παροχή συμβουλών.

70. Ο ΕΕΠΔ εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι η σύσταση δεν παρέσχε σαφέστερη και πιο πρακτική καθοδήγηση όσον αφορά την προστασία δεδομένων. Εντούτοις, φρονεί ότι υπάρχουν περιθώρια καθοδήγησης στο πλαίσιο του ήδη τελούντος υπό επεξεργασία υποδείγματος για την εκτίμηση των επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων. Ως εκ τούτου, η γνωμοδότηση παρέχει συστάσεις επί του υποδείγματος και επισημαίνει ότι το υπόδειγμα πρέπει να παρέχει σαφή και πρακτική καθοδήγηση: ένα σύνολο ορθών πρακτικών και «βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών». Ζωτικής σημασίας είναι επίσης η τήρηση ορθής μεθοδολογίας κατά την εκπόνηση του υποδείγματος, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη σαφή αντιστοίχιση κάθε κινδύνου με μια πρόσφορη διαδικασία ελέγχου.

71. Επιπλέον, η γνωμοδότηση καλεί την Επιτροπή να εξετάσει την αναγκαιότητα πρόσθετης νομοθετικής δράσης σε επίπεδο ΕΕ και παρέχει συστάσεις που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο μιας τέτοιας νομοθετικής πρωτοβουλίας. Ορισμένες από τις συστάσεις αυτές μπορούν ήδη να εφαρμοστούν μέσω της ήδη εκκρεμούνσας ενώπιον του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου τροποποίησης της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση. Μεταξύ αυτών πρέπει τουλάχιστον να περιληφθούν η υποχρεωτική διεξαγωγή της εκτίμησης επιπτώσεων της προστασίας δεδομένων από ελεγκτές και η υποχρέωση γνωστοποίησης των παραβιάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Τμήμα 4.7).

72. Ο ΕΕΠΔ συνιστά επίσης:

- περισσότερη καθοδήγηση όσον αφορά τη νομική βάση της επεξεργασίας δεδομένων και τις διαθέσιμες επιλογές των υποκειμένων των δεδομένων: ειδικότερα, η σαφής διάκριση μεταξύ των στόχων για τους οποίους μπορούν να τύχουν επεξεργασίες χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του καταναλωτή δεδομένα σχετικά με τη χρήση ενέργειας και εκείνων για τους οποίους απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του καταναλωτή (Τμήμα 4.2)
- υποχρεωτική εφαρμογή τεχνολογιών για τη βελτίωση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής («PETs») και άλλων «βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών» για την ελαχιστοποίηση των δεδομένων (Τμήμα 4.3)
- αποσαφήνιση των ρόλων και των ευθυνών των επιμέρους φορέων από την άποψη της προστασίας δεδομένων (Τμήμα 4.4)
- περισσότερη καθοδήγηση όσον αφορά τα χρονικά διαστήματα διατήρησης. Επί της αρχής, η αποθήκευση αναλυτικότερων δεδομένων κατανάλωσης για μεμονωμένα νοικοκυριά πρέπει να επιτρέπεται μόνον έως τη λήξη της προθεσμίας εντός της οποίας μπορεί νομίμως να αμφισβητηθεί ο λογαριασμός ή να επιδιωχθεί η πληρωμή του και μόνο στον βαθμό αναλυτικότητας που επιτάσσουν οι σκοποί της τιμολόγησης (με την επιφύλαξη του δικαιώματος του καταναλωτή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα διατήρησης με τη σύμφωνη γνώμη του, π.χ. για την παροχή εξειδικευμένων συμβουλών σχετικά με την κατανάλωση ενέργειας) (Τμήμα 4.5)
- άμεση πρόσβαση των καταναλωτών στα δεδομένα χρήσης ενέργειας που τους αφορούν και εφαρμογή αποτελεσματικών μεθόδων για την πληροφόρηση των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων τους. Η υποχρέωση αυτή περιλαμβάνει, σε περίπτωση εξόρυξης δεδομένων, την αποκάλυψη των ατομικών προφίλ και τη λογική των αλγορίθμων που χρησιμοποιούνται για την εξόρυξη δεδομένων. Πρέπει επίσης να παρέχεται πλήρης ενημέρωση σχετικά με την ύπαρξη τηλεχειριζόμενης κατ' επιλογήν λειτουργίας ενεργοποίησης και διακοπής (Τμήμα 4.6).

Βρυξέλλες, 8 Ιουνίου 2012.

Giovanni BUTTARELLI
Αναπληρωτής Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας
Δεδομένων